

Centralna i istočna Evropa će nastaviti sa zdravim rastom u 2019.

UniCredit je predstavio svoje dugoročne strateške poglede na region i ključne pokretače rasta u okviru radionice koja je održana tokom godišnjeg Euromoney foruma za CIE u Beču

- **Ekonomski rast u regionu CIE verovatno će zadržati zdrav rast u u 2019.**
- **Potrošnja, strana direktna ulaganja, EU fondovi i digitalna transformacija će biti ključni pokretači rasta**
- **Bankarski sektor u regionu CIE pokazuje značajan potencijal**
- **Region CIE ostaje važan pokretač rasta za UniCredit**

Tokom godišnjeg Euromoney foruma, UniCredit je održao radionicu posvećenu perspektivama i očekivanjima u regionu CIE koja se bazira na UniCreditovoj stručnosti, strateškim istraživanjima i kontinuiranom praćenju tržišta regiona CIE. Ispod su navedeni detalji o temama o kojima se razgovaralo.

EKONOMSKI RAST U REGIONU CIE ĆE VEROVATNO ZADRŽATI ZDRAV RAST U 2019.

Tokom poslednjih nekoliko godina, region CIE je potvrdio svoju sposobnost generisanja rasta. **Očekuje se da će ekonomsko okruženje u regionu CIE ostati pozitivno i u 2019. godini:** predviđa se snažan rast BDP-a u većini zemalja (oko 3% ili više), premda s određenim cikličkim usporavanjem. Nakon cikličkog vrhunca u 2017. godini (4,6% isključujući Rusiju i Tursku) i prosečnog rasta BDP-a od 3,7% u 2018. godini, privredni rast regiona verovatno će ostati iznad potencijala u 2019. (oko 3,2% u proseku), ali bi mogao da uspori u 2020. godini usled potencijalno slabije globalne trgovine.¹

Članice EU u regionu CIE imaju potencijal da zabeleže bolje rezultate od drugih regiona sa tržištima u nastajanju zahvaljujući manjem oslanjanju regiona CIE na priliv stranog kapitala, većem opsegu fiskalnih podsticaja, labavijim finansijskim uslovima, pristupu EU fondovima i pozitivnom uticaju cena dobara koje su pale. **Slovačka, Bugarska i Mađarska će zabeležiti najsnažniji rast BDP-a u 2019. u regionu CIE.** Najveća ograničenja za ekonomski rast u ovom regionu predstavljaju: **pooštravanje uslova na tržištima rada**, pogotovo u Češkoj i Mađarskoj, kao i mogući **tvrdi Brexit**, što bi bilo štetno zbog novih trgovinskih prepreka koje bi mogle da negativno utiču kako na izvoz regiona CIE, tako i na investicije. Slovačka i Češka predstavljaju najranjivija tržišta regiona CIE u odnosu na nepovoljne okolnosti Brexita. Rusija i Turska mogle bi da slede drugačije trendove, kao što je to bio slučaj u 2018.

¹ Dodatne informacije o makroekonomskoj situaciji u regionu CIE dostupne su u publikaciji "UniCredit CEE Quarterly 1Q 2019"

POKRETAČI RASTA: POTROŠNJA, DIRKETNE STRANE INVESTICIJE, EU FONDOVI I DIGITALNA TRANSFORMACIJA

Domaća potražnja, a pogotovo **potrošnja**, pokretana niskom stopom nezaposlenosti i višim zaradama, predstavljaće glavne izvore rasta za privredu u regionu CIE, dok će izvoz biti podložan potencijalnom cikličkom usporavanju tokom nekoliko narednih godina.

Direktne strane investicije, koje su u prošlosti bile jedan od glavnih pokretača ekonomske transformacije regiona – pogotovo u pogledu transfera tehnologije i znanja – i dalje će ostati važna, ali manje nego u prethodnoj deceniji. U nekim je sektorima region CIE postao je proizvodni ogranak Zapadne Evrope² pri čemu su direktne strane investicije postepeno menjale opseg fokusirajući se na naprednije industrije, sve više uključujući i uslužni sektor.³ Stopa direktnih stranih investicija u odnosu na BDP ostala je iznad oko 2,5% tokom 2016-2018. tako da se očekuje da će ostati na sličnom nivou tokom sledećih nekoliko godina. Uloga međunarodnih kompanija koje posluju u regionu ostaje relevantna: dodatna vrednost koja proizilazi od stranih kompanija predstavlja više od 40% ukupne dodatne vrednosti (zamenski pokazatelj BDP-a) u državama kao što su Mađarska, Slovačka, Rumunija i Češka,⁴ koje su ujedno i u najvećoj meri integrisane unutar evropskog lanca vrednosti.

Direktna strana ulaganja dodatno nadopunjuju doprinosi **EU fondova** u državama regiona CIE koje su članice Evropske unije. U periodu od 2014. do 2020. sredstva EU predstavljaju u proseku 2,9% BDP-a (150 milijardi evra za države članice EU u regionu CIE, isključujući Poljsku), pri čemu su godine 2019-2020. najvažnije u pogledu privlačenja sredstava.

Digitalna transformacija predstavlja dodatne prilike za rast u regionu. Rasprostranjenost interneta⁵ u državama regiona CIE povećala se za 20% od 2010. tako da sada obuhvata blizu 75% populacije mereno brojem pojedinaca koji koriste internet. Rasprostranjenost korišćenja mobilnih telefona u državama regiona CIE iznosi 120% mereno brojem mobilnih pretplata na 100 stanovnika. Ove su brojke uporedive sa brojkama većine tržišta Zapadne Evrope, a zabeležile su veću brzinu konvergencije tokom poslednjih godina.

² Automobilska industrija predstavlja najtipičniji primer. U automobilskoj industriji, svi od 10 najvećih globalnih igrača (iz EU, SAD-a, Japana) proizvode u regionu CIE i 10 najvećih dobavljača prvog reda su takođe prisutni u regionu CIE. U poslednjih 15 godina proizvodnja vozila u državama regiona CIE se utrostručila, premašivši 6 miliona vozila, od kojih su mnoga namenjena za izvoz. Uprkos već značajnom prisustvu proizvođača vozila, pristižu novi projekti i nove direktne strane investicije (pri čemu ulaganja najavljena od strane Jaguar-Land Rovera i BMW-a imaju najveći uticaj na ekonomije u CIE regionu budući da svako pojedinačno premašuje milijardu evra). Pored toga, inovacije u automobilskoj industriji (električna vozila, autonomna vožnja) mogu predstavljati dodatnu priliku za dalja ulaganja u region.

³ Sektor IT-a predstavlja dobar primer pri čemu izdvajanje poslovnih procesa (*outsourcing*) i naprednije usluge (digitalne mogućnosti, čvorište Sofia, itd.) nastavljaju sa značajnim širenjem.

⁴ Prema podacima Eurostata.

⁵ Postotak pojedinaca koji koriste internet, jednostavan prosek država regiona CIE, isključujući Poljsku, prema podacima organizacije International Telecommunications Union (ITU).

ZNAČAJAN DUGOROČAN POTENCIJAL SEKTORA BANKARSTVA U REGIONU CIE

Očekuje se da će u 2019. godini **rast kreditiranja** u bankarskom sektoru regiona CIE biti prilično značajan, oko 4 - 4,4% (region CIE isključujući Rusiju i Tursku), pri čemu će kreditiranje građanstva – usled viših raspoloživih prihoda, niske stope nezaposlenosti i više potrošnje – rasti brže od kreditiranja preduzeća. Povećano zanimanje za **kreditiranje građana** tokom poslednjih godina vidljivo je i kad pogledamo strategije banaka u vezi sa sinergijskim učinkom s drugim poslovnim područjima – kao što su osiguranje, upravljanje imovinom, lizing – i partnerstvima uopšteno. Banke u regionu CIE još uvek mogu da pronađu prostora za rast kreditiranja putem pojednostavljivanja procesa kreditiranja (to jest, konsolidovanjem platformi koje obuhvataju veći broj kanala kreditiranja, optimizovanjem analiziranja kreditnog rizika) i putem digitalizacije (kako bi se unapredilo sveukupno korisničko iskustvo i kanali) kako bi mogle da ponude personalizovane opcije koje se tiču proizvoda i pružanja usluga.

Postojeći ciklus kreditiranja razlikuje se od onog u prošlosti budući da se likvidnost banaka u regionu CIE poboljšala, a situacija u pogledu kvaliteta kredita nije uporediva sa situacijom u prošlosti (stopa nenaplativih kredita u proseku se smanjila sa 14% u 2014. na 5% u 2018. u regionu CIE, isključujući Tursku i Rusiju).

Osim zdravog ekonomskog rasta, **dugoročni potencijal** za bankarstvo u Centralnoj i istočnoj Evropi vidljiv je i u niskoj **penetraciji bankarstva** u smislu odnosa kredita i BDP-a. Dok mnoge zemlje evrozone imaju odnos kredita i BDP-a viši od 100 posto, sva tržišta u CIE trenutno imaju odnos manji od 70 posto, dok Rumunija, Mađarska, Srbija i Rusija imaju čak i manje od 50 posto. Pored toga, nizak **racio kredita i depozita**, znatno niži nego pre nekoliko godina (sva tržišta u CIE, osim Turske imaju racio kredita i depozita ispod 100 posto, dok većina tržišta CIE – Češka, Mađarska, Bugarska, Rumunija, Slovenija, Hrvatska i Rusija, na oko 70-75 posto) takođe doprinosi tom potencijalu, kao i **penetraciji digitalnog bankarstva**. Nivo korišćenja digitalnog bankarstva u CIE trenutno je niži, ali brzo raste. Korišćenje internet bankarstva više je nego udvostručeno između 2010. i 2017. godine u Češkoj, Mađarskoj, Turskoj, Srbiji, Rumuniji i Bugarskoj. Takođe, konstanto se značajno uvećava broj korisnika koji kupuju online u ovom regionu.

Bankarski sektor regiona CIE u budućnosti će doživeti nastavak poboljšanja efikasnosti, čišćenja kreditnog portfolija i većeg fokusa na prihode i rast. Trka za tržišnim učešćem se nastavlja i postoji prostor za spajanja i preuzimanja. Što se tiče **prihoda banaka** u prethodnim godinama, neto kamatni prihod oporavlja se od niskih nivoa u periodu od 2015. do 2016. i očekuje se da će u 2019. činiti dve trećine prihoda u bankarskom sektoru CIE. Troškovi takođe rastu, usled zarada, no očekuje se da će odnos troškova i prihoda ostati stabilan u periodu od 2020. do 2023. i da se neće ponoviti snažna poboljšanja zabeležena poslednjih godina. Očekuje se da će troškovi rizika, u smislu rezervisanja za potencijalne gubitke u odnosu na bruto kreditiranje, ostati vrlo niski (na 77 baznih bodova u regionu CIE osim Rusije i Turske), ali će se postupno „normalizovati“. Poboljšanje kvaliteta aktive – niži nenaplativi krediti koji se prenose u niža rezervisanja za potencijalne gubitke – bio je glavni pokretač profitabilnosti poslednjih godina: **profitabilnost** za tržišta CIE stalno raste na godišnjem nivou u periodu od 2013. do 2017. godine. Na primer, povraćaj na kapital trenutno

je oko 10 posto na nivou bankarskog sistema (region CIE, osim Turske i Rusije) i očekuje se da će ostati na takvim nivoima.

„Ekonomski napredak u CIE u posljednje dve decenije je bio izvanredan. Region Centralne i istočne Evrope dobro je pokriven bankama, visoko likvidan, a karakteriše ga visok nivo konkurentnosti u svim područjima. Uz našu čvrstu vodeću poziciju i snažnu posvećenost regionu, UniCredit će nastaviti da podržava privredni rast tržišta regiona CIE na kojima poslujemo. Divizija za region Centralne i istočne Evrope će ostati glavni pokretač rasta Grupe“, rekao je **Karlo Vivaldi, direktor Divizije za CIE u UniCreditu** na godišnjem Euromoney forumu.

„Poslovno okruženje koje se brzo menja i izazovi koje nameće digitalizacija, uz potrebu stalnog poboljšanja korisničkog iskustva, postali su jedno od najvažnijih područja u koje kompanije ulažu. Na današnjem konkurentnom tržištu, to su imperativi za tržišne lidere budući da klijenti očekuju da će pružaoci finansijskih usluga pratiti tempo promena. Kao rezultat toga, interakcije klijenata s njihovim bankama sve više karakteriše rastući stepen automatizacije kroz digitalne procese“, dodao je **Andrea Dijamanti, direktor Korporativnog i investicionog bankarstva i privatnog bankarstva za CIE u UniCreditu**.

Aktivnost spajanja i preuzimanja u bankarskom sektoru CIE bila je snažna tokom 2018. godine. Prošle godine smo svedočili kontinuiranom izlasku grčkih banaka s tržišta Jugoistočne Evrope, konsolidaciji u Rusiji među državnim bankama pod vođstvom Centralne banke i najavljenju privatizaciju u Sloveniji i Srbiji. Nakon dinamične 2018. godine, mogli bismo očekivati sličnu snažnu tržišnu aktivnost u 2019. godini koju pokreću tržišta Jugoistočne Evrope zahvaljujući već najavljenim ponudama i inicijalnim javnim ponudama, smanjenju izloženosti rizicima nekih regionalnih grupa, kao i privatizacijama u pojedinim zemljama (npr. Sloveniji i Srbiji).

REGION CIE – KLJUČNI POKRETAČ RASTA ZA UNICREDIT

„Region CIE i dalje ostaje važan pokretač rasta za Grupu sa dodatno ojačanom vodećom pozicijom i nastavkom snažnog rasta broja klijenata u 2018. godini. Najveći smo zajmodavac u regionu CIE (64,2 milijarde evra⁶) sa 11,7 posto tržišnog učešća (privatno i korporativno bankarstvo) u kreditiranju i sa snažnim rastom u poslednjih 5 godina⁷. UniCredit je rangiran kao br. 1 u Centralnoj i istočnoj Evropi u ukupnoj aktivni⁸ i u prvih 5 u većini pojedinačnih zemalja CIE“, rekao je **direktor Divizije za poslovanje u CIE u UniCreditu**.

Baza klijenata UniCredita u CIE konstantno raste prema cilju od 2,6 miliona neto novih klijenata do kraja 2019. godine. Kvalitet portfolija se takođe poboljšava, a odnos bruto neprihodujućih izloženosti (NPE) smanjen je za 229 baznih bodova (sa 8,9 na 6,5 posto) u 9 meseci 2018. u odnosu na 9 meseci 2017.

Kao rezultat toga, povraćaj na alocirani kapital u prvih devet meseci 2018. iznosi 15,7 posto, što još jednom naglašava snažnu profitabilnost Divizije za CIE.

Pored toga, očekuje se da će broj korisnika mobilnog bankarstva porasti sa 38,2 posto svih korisnika u trećem tromesečju 2018, na 47 posto tokom naredne godine.

Uspeh UniCredita u regionu oslanja se na čvrstu franšizu – jednu od najvećih i najrazličitijih u CIE – sa snažnom lokalnom pokrivenošću i upravljanjem odnosima i sposobnošću da koristi globalne proizvodne linije, usluge koje su „najbolje u klasi“ i znanje Grupe kako bi pružio najbolje usluge svojim klijentima. Tržišna pozicija UniCredita u CIE pruža lokalnim bankama značajnu konkurentsku prednost zahvaljujući snažnoj prepoznatljivosti brenda, pristupu međunarodnim tržištima, razmeni najboljih praksi i značajnim ekonomijama razmera.

O UniCreditu:

UniCredit jeste i ostaće jednostavna uspešna panevropska komercijalna banka, sa potpuno integrisanim korporativnim i investicionim bankarstvom. Grupa je rasprostranjena u zapadnoj, centralnoj i istočnoj Evropi i uslužuje čak 26 miliona klijenata. UniCredit ispunjava sve veće potrebe svojih klijenata celovitom komercijalnom ponudom koja koristi sve snažniju sinergiju između različitih poslovnih oblasti, uključujući korporativno i investiciono bankarstvo, komercijalno bankarstvo i upravljanje finansijama.

UniCredit nudi lokalno znanje i međunarodnu stručnost svojim klijentima pružajući im pristup vrhunskim proizvodima i uslugama na 14 ključnih tržišta putem svoje evropske bankarske mreže: Italija, Nemačka, Austrija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Češka, Mađarska, Rumunija, Rusija, Srbija, Slovačka,

⁶ u septembru 2018.

⁷ u septembru 2018, osim Turske, uključujući Rusiju

⁸ u junu 2018, uključujući Tursku



Slovenija i Turska. Koristeći se međunarodnom mrežom predstavništava i poslovnica, UniCredit posluje u još 18 zemalja širom sveta.